

Definitief vastgesteld door de gemeenteraad van Tienen op dd. 25/01/2024

Publicatie Belgisch Staatsblad op dd. 28/03/2024

GEMEENTELIJKE STEDENBOUWKUNDIGE VERORDENING ERFGOED TIENEN

VAN DE SIJPE TOM
ERFGOEDCONSULENT
IOED PORTIVA

Inhoudstafel

Erfgoedverordening Tienen.....	2
Deel 1: Toelichting.....	2
Doelstellingen.....	2
Visie: wenselijkheid van behoud.....	2
Deel 2: Bouwkundig erfgoed.....	4
Leeswijzer.....	4
Art. 1 Toepassingsgebied.....	4
Art. 2 Meldingsplicht.....	5
Art. 3 Dossiersamenstelling.....	5
Art. 4 Beoordelingsgronden gevel- en dak- en structuurwerken aan waardevol bouwkundig erfgoed.....	7
Art. 5 Beoordelingsgronden samenvoegen en opdelen.....	15
Art. 6 Afwijkingsmogelijkheden.....	16
Deel 3: Definities.....	17
Bijlage 1: Lijst van lokaal waardevol erfgoed.....	21

Erfgoedverordening Tienen

Deel 1: Toelichting

Doelstellingen

Tienen bezit vandaag nog steeds een historische stadskern waarvan de structuur teruggaat tot de vroege middeleeuwen. De **eeuwenlange ontwikkelingsgeschiedenis** wordt gekenmerkt door verschillende typische fases van opbouw, groei maar ook (abrupte) afbraak, die vandaag nog zeer goed leesbaar zijn in het stadswefsel. Deze typische fases kenmerken zich vaak in verschillende clusters, zoals de oudste bebouwing in het centrum en zijn historische poortstraten, de uitbreiding van de stad in de 19de eeuw rond het station en de Leuvenselaan en de meer recente uitbreiding in het interbellum langsheen de vesten en IJzerstraat, Zegestraat en Strijdersstraat. De industriële ontwikkeling van Tienen vond gedurende vele eeuwen plaats langsheen de Gete in de lagere delen van stad waarvan verschillende relictten nog steeds zichtbaar zijn.

Met het formuleren van deze visie willen we bekomen dat deze eeuwenlange **ontwikkelingsgeschiedenis** met haar **bijhorende erfgoed** ook in de toekomst **leesbaar** kan blijven. De visie heeft dan ook betrekking op het bewaren van deze typische relictten uit de ontwikkelingsgeschiedenis van Tienen. Het bewaarde onroerend erfgoed bepaalt in grote mate mee de **culturele identiteit** van Tienen en zijn bewoners. Het erfgoed geeft **kleur aan de omgeving** en ondersteunt mee het functioneren van de stad als **aangename woonomgeving, aantrekkelijk handelscentrum** en **toeristisch aantrekkingspool**. Troeven die we in de toekomst nog willen versterken. Voorliggende vaststelling van de waardevolle gebouwen, het invoeren van een cultuurhistorisch profiel en het vastleggen van voorschriften in een verordening laten toe controle te houden over de **kwaliteit van ingrepen aan de gebouwen met erfgoedwaarde** en de directe omgeving ervan.

De inventaris van het bouwkundig erfgoed van de Vlaamse Overheid dateert in Oost-Brabant uit 1967 en werd nooit geherinventariseerd. De inventaris uit 1967 beperkte zich enkel tot gebouwen, opgericht vóór 1800 en voornamelijk traditionele monumentale bouwwerken zoals kerken, kastelen en monumentale huizen. Zo zijn er veel gebouwen met erfgoedwaarde die door de mand zijn gevallen als we rekening houden met de huidige criteria voor de erkenning van bouwkundig erfgoed. Deze gebouwen zijn ook van groot belang voor de eigenheid van Tienen en de daarmee samenhangende Tiense identiteit. Daarom wordt bij deze verordening een **lijst van lokaal waardevol erfgoed** toegevoegd.

Werken aan of in de omgeving van bouwkundig erfgoed zijn meestal het onderwerp van **maatwerk**. Ieder pand en/of geheel heeft immers zijn eigen specifieke erfgoedkenmerken, iedere ruimtelijke context is verschillend. Maar maatwerk hoeft niet automatisch een ad hoc beleid te betekenen. Door het opmaken van een verordening op vlak van erfgoed wil gemeente zorgen voor **meer rechtszekerheid** voor de bewoners en/of eigenaars zodat zij **op voorhand weet** hebben van de **erfgoedelementen en erfgoedwaarden** van de betreffende gebouwen en de **gevolgen** die hieraan verbonden zijn.

Visie: wenselijkheid van behoud

Binnen de stad Tienen ontstond door de eeuwen heen een structuur van gebouwde en onbebouwde ruimte die samen een historisch geheel vormen. **Elke toevoeging aan deze bestaande structuur, of wijziging ervan moet rekening houden met de erfgoedwaarde van het bestaande**. Elke toevoeging of verbouwing/uitbreiding heeft mogelijk immers een grote impact op de beeldkwaliteit van straten,

buurten en wijken in de toekomst. Bij het beoordelen van concrete aanvragen zal dan ook de **wenselijkheid** van het **behoud van de bestaande waardevolle erfgoedelementen** als **uitgangspunt** genomen worden.

Aan de andere kant is het vanzelfsprekend dat panden **zonder enige erfgoedwaarde** kunnen **vervangen** worden door **kwalitatief hoogwaardige architectuur**, het erfgoed van de toekomst. Ook historische panden die geen begeleidende functie meer hebben gezien ze bij wijze van spreken 'kapot' verbouwd zijn, mogen vervangen worden door hedendaagse invullingen met een eigentijdse architectuur die deze rol van begeleidende functie wel kan ondersteunen of benadrukken met respect voor de omgeving. Dit dient perceelsmatig afgewogen te worden, met inachtnaam van de bestaande cultuurhistorische context en met inschatting van potenties. Deze trajecten lopen in nauw overleg met de dienst ruimtelijke ordening en de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst van de stad.

Op vlak van de cultuurhistorische aspecten en visueel vormelijke elementen van de goede ruimtelijke ordening **streeft de gemeente bij stedenbouwkundige handelingen het behoud na van de erfgoedkenmerken en –elementen van de waardevolle gebouwen**. In de **omgeving van erfgoed** wordt een **duurzame en kwalitatieve architectuur nagestreefd**, die de erfgoedwaarden en de beeldkwaliteit van de omgeving optilt en versterkt. Een nieuwe invulling moet zich niet afkeren van het omringend erfgoed, maar de compositorische en formele gegevens van de bestaande architectuur accentueren en een hedendaagse taal vinden. Nieuwe architectuur en aanpassingen aan erfgoed moeten zich rechtvaardigen.

Deel 2: Bouwkundig erfgoed

Leeswijzer

In het cursief wordt extra toelichting of uitleg voorzien bij de toepassing van de betreffende artikels.

Art. 1 Toepassingsgebied

Deze verordening is van toepassing op alle gebouwen en constructies die behoren tot het **“waardevol bouwkundig erfgoed” van Tienen.**

Het **“waardevol bouwkundig erfgoed”** bestaat uit de gebouwen, constructies en structuren die opgenomen zijn in de volgende lijsten van waardevol bouwkundig erfgoed:

- Gebouwen, constructies en structuren op de **vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed** (Vlaamse Overheid): meest recente vaststelling;
- Gebouwen, constructies en structuren die zijn opgenomen in **de lijst van lokaal waardevol erfgoed** die als waardevol bouwkundig erfgoed werden erkend door de gemeenteraad en toegevoegd als bijlage bij deze verordening (**bijlage 1: lijst van lokaal waardevol erfgoed**).

Deze verordening heeft betrekking op enerzijds de panden opgenomen werden in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed. Deze gebouwen zijn te raadplegen op inventaris.onroenderfgoed.be of geo.onroenderfgoed.be

Anderzijds is deze verordening ook van toepassing op de panden die door de gemeente werden erkend als lokaal waardevol erfgoed. De lijst met deze panden vindt u terug op de website van de gemeente Tienen en deze lijst werd toegevoegd als bijlage 1.

Bij de gebouwen, constructies en structuren horen ook de waardevolle bijgebouwen, de omheiningen, tuinpaden, voortuinstructuren en tuinelementen, indien ze beschreven zijn in de lijsten van waardevol bouwkundig erfgoed. Zij vallen eveneens onder het toepassingsgebied van voorliggende verordening. In vele gevallen bepalen deze elementen immers mee de erfgoedwaarde.

De gemeenteraad stelt **de lijst van lokaal waardevol erfgoed** vast. De gemeenteraad kan gemotiveerd gebouwen, constructies en structuren opnemen en/of schrappen uit de lijst van lokaal waardevol erfgoed. De meest recente lijst die werd goedgekeurd door de gemeenteraad kan geraadpleegd worden op de website van de stad Tienen of een afschrift van de beslissing kan bekomen via een schriftelijke vraag aan de algemeen directeur.

Deze verordening is **niet van toepassing** voor gebouwen, constructies en structuren **die beschermd werden als monument, stads- of dorpsgezicht of cultuurhistorisch landschap** volgens het Onroenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Deze verordening is niet van toepassing op het beschermd erfgoed. De beschermde gebouwen zijn te raadplegen op inventaris.onroenderfgoed.be of geo.onroenderfgoed.be

De verordening is van toepassing op het slopen, het uitbreiden, verbouwen, herbouwen of vernieuwbouwen, met inbegrip van gevel- en dakwerken, op functiewijzigingen, op het wijzigen van het aantal (woon)entiteiten en op het verkavelen van gronden.

Voor de duidelijkheid is de verordening van toepassing op gevel- en dakwerken (cfr. definities) inclusief het schilderen van voorgevels (zie ook politiereglement art. 7.0.4. - Reglementering

op het bouwen – Politiereglement stad Tienen dat zegt dat het schilderen van private gevels die waardevol zijn, vergunningsplichtig is).

Art. 2 Meldingsplicht

Voor het waardevol bouwkundig erfgoed wordt een meldingsplicht ingevoerd voor:

Stedenbouwkundige handelingen en wijzigingen zonder stabiliteitswerken en zonder wijziging van het fysiek bouwvolume aan zijgevels, achtergevels en daken.

Gezien in Tienen talrijke zij- en achtergevels nog historische, architecturale, esthetische, of andere erfgoedwaarden bevatten zoals bijvoorbeeld historische vensters, kruisramen, poorten, schrijnwerk, kroonlijsten muurvlchtingen, steigergaten, aandaken, schouderstukken, schoorstenen, etc., dienen deze elementen zichtbaar behouden te blijven. Werken zoals het dichtten van muuropeningen en het bepleisteren van gevels met crepi kunnen immers een sterke negatieve impact hebben op de erfgoedwaarden.

Art. 3 Dossiersamenstelling

Uit een aanvraag van een omgevingsvergunning of melding voor stedenbouwkundige handelingen met betrekking tot waardevol bouwkundig erfgoed, moet kunnen worden afgeleid waarom een gebouw of een gedeelte van een gebouw gewijzigd wordt, rekening houdend met de erfgoedelementen en de erfgoedwaarde van het gebouw. De beoordeling zal zich baseren op een **beschrijving van het cultuurhistorisch profiel van het gebouw**. Bij de beoordeling van vergunningsaanvragen zal de stad rekening houden met de impact van de aanvraag op de erfgoedelementen en erfgoedwaarden van het bouwkundig erfgoed.

Om deze beoordeling te kunnen doen, dient de vergunningsaanvraag in de beschrijvende nota/verantwoordingsnota voldoende gegevens te bevatten over het **cultuurhistorisch profiel** van het gebouw. Ook de impact van de aangevraagde werken dient beschreven te worden in het cultuurhistorisch profiel. Het cultuurhistorisch profiel bevat minimaal:

- **foto's** van de voor-, zij- en achtergevel en van alle onderdelen waarop ingegrepen zal worden (exterieur en interieur)
- een **beschrijving** van alle **aanwezige erfgoedkenmerken en -elementen** aanwezig op het perceel
- een **beschrijving** van de **geplande werken** en de **impact** ervan op de aanwezige **erfgoedwaarden en -elementen** en op het **straatbeeld**

Bij elke aanvraag van een omgevingsvergunning of melding voor stedenbouwkundige handelingen met betrekking tot waardevol bouwkundig erfgoed dient een **cultuurhistorisch profiel toegevoegd** te worden.

Als het cultuurhistorisch profiel ontbreekt of onvoldoende gegevens bevat, waardoor de vergunningverlenende overheid geen correcte afweging kan maken, geldt het volledige behoud van het gebouw als uitgangspunt bij de beoordeling van de vergunningsaanvraag.

In sommige gevallen, zoals bij zeer waardevolle gebouwen, kan de administratie voorafgaand aan de vergunningsaanvraag aanraden een **bouwhistorisch onderzoek** van het gebouw op te maken en toe te voegen aan het cultuurhistorisch profiel.

In geval een gebouw in zeer slechte bouwfysische of -technische staat is, is het aangeraden bijkomende motiveringsstukken hieromtrent aan te reiken of kan dit door de administratie gevraagd worden.

Het uitgangspunt is dat de waardevolle erfgoedelementen en erfgoedwaarden van de waardevolle gebouwen behouden blijven. Uiteraard zijn werken en handelingen aan bouwkundig erfgoed mogelijk, maar zij dienen wel steeds rekening te houden met de erfgoedelementen en erfgoedwaarden van het gebouw.

*Uit de vergunningsaanvraag moet daarom kunnen afgeleid worden of (delen van) het gebouw **waardevolle erfgoedelementen** bevat en dus bouwkundig erfgoed is en **waarom** en **hoe** het gebouw of een gedeelte van het gebouw **gewijzigd** wordt. Deze beoordeling zal onder meer gebaseerd zijn op een **beschrijving van de aanwezige erfgoedkenmerken en -elementen** in het aan het dossier toegevoegde cultuurhistorisch profiel.*

*Het doel van het cultuurhistorisch profiel is om inzicht te krijgen in de erfgoedelementen en erfgoedwaarden van het gebouw. Het profiel bevat dan een heel aantal **duidelijke** en **actuele foto's** van het goed: dit betekent zowel van de voor- zij- als achtergevels en de bedaking alsook van het interieur (indien hier op ingegrepen wordt).*

*In een **schriftelijke opsomming** worden alle bewaarde **erfgoedelementen** beschreven, eventueel met een meer diepgaande analyse van materialen/stijl/architectuur/..., en gestoffeerd met voldoende **actuele foto's**. Dit eerste deel moet zo aantonen welke gevels en ruimtes al dan niet erfgoedelementen bevatten. Indien de beschrijving geen duidelijkheid verschaft, gaat de administratie ervan uit dat het gehele gebouw waardevol is.*

*In een tweede deel wordt aangegeven **hoe er wordt omgegaan met de erfgoedkenmerken en -elementen** van het gebouw en op welke wijze er wijzigingen gebeuren. Wat is de impact van de werken op de erfgoedelementen? Welke elementen blijven behouden en welke elementen kunnen niet bewaard blijven? Ook van belang is een bespreking van de noodzakelijke ingrepen voor de draagkracht, stabiliteit, brandveiligheid en beveiliging van het gebouw, ... en de impact die ze hebben op de erfgoedwaarden. Vervolgens dient ook de impact van de werken op het **straatbeeld** besproken te worden.*

Art. 4 Beoordelingsgronden gevel- en dak- en structuurwerken aan waardevol bouwkundig erfgoed

§1: Toepassingsgebied

Dit artikel is van toepassing op alle aanvragen voor een omgevingsvergunning of melding voor stedenbouwkundige handelingen wat betreft gevel-, dak- en structuurwerken aan waardevol bouwkundig erfgoed.

§2: Algemene uitgangspunten

Het behoud, de instandhouding en het herstel van de basiskenmerken van de bestaande (historische) gebouwen staat voorop.

Voor wat betreft de **gevel** worden het oorspronkelijke gevelontwerp, de architecturale stijl waarin de gevel is opgebouwd, het historische geveltype en de bouwhistorische evolutie die de gevel heeft ondergaan, als maatstaf gehanteerd. Er wordt rekening gehouden met de constructieve en stilistische opbouw van de bestaande (historische) gevel wat betreft ordonnantie, ritme, verhoudingen, afwerking, reliëf... Het gaat hierbij onder meer om het materiaalgebruik (natuursteen, baksteen, hout, metaal...) en de combinaties en de variaties van de materialen, de wijze waarop de gevel is ingedeeld en afgewerkt met parement, gevelopeningen (vensters, deuren en poorten), plinten, trappen en dorpels, (cordon)lijsten, omlijstingen, kroonlijsten en de onderverdeling van het schrijnwerk.

In afwijking van de bouwverordening (art. 7.0.4, d) dat zegt dat **regenwaterpijpen** grenzend aan de openbare weg in een gleuf in de gevel moeten aangebracht worden) dienen voor de waardevolle gebouwen regenpijpen niet in de gevel te worden ingewerkt, behalve waar dit kan zonder afbreuk te doen aan de erfgoedelementen.

Wat betreft het **dak** wordt er rekening gehouden met het oorspronkelijke dakvolume, de oorspronkelijke dakbedekking en het (historische) dakspant. Er wordt rekening gehouden met de visuele en de ruimtelijke verwevenheid van de gevel en het dak met het stedelijk gebied (bijvoorbeeld als onderdeel van eenheidsbebouwing of wijk) en de schakelfunctie die gevel en dak als begeleidingsarchitectuur vervult als onderdeel van de historische stad.

Voor wat betreft de **structuur** moet er rekening gehouden worden met de oorspronkelijke planopbouw (hoogte ruimtes, plaatsing van de vensters, waardevolle vloer- en dakconstructies en waardevolle interieurelementen)

*Bij het beoordelen van concrete aanvragen zal dan ook steeds uitgegaan worden van het **behoud van de basiskenmerken van de gebouwen**. Dit betekent ook dat het behoud verder gaat dan enkel het behoud van de voorgevel. Zowel de **planopbouw** (de geest van het ontwerp) als de **historisch waardevolle dragende structuur** (muren, vloeren, daken) als alle **erfgoedelementen** in de **gevels** aanwezig, dienen optimaal behouden en leesbaar te blijven. Ook het behoud van waardevolle **interieurelementen** is uiteraard wenselijk.*

Voor wat betreft de **omgeving** wordt er rekening gehouden met de oorspronkelijke omgevingsaanleg van bijgebouwen, omheiningen, park- en tuinpaden, voortuinstroken en tuinelementen horende bij de betreffende gebouwen.

§3: Sloop

Sloop van bouwkundig erfgoed en/of een waardevol onderdeel ervan is niet toegestaan.

De stad Tienen is een historisch waardevolle stad waarvan de structuur teruggaat tot de vroege middeleeuwen. Ook vandaag is deze ontwikkelingsgeschiedenis van verschillende fases van opbouw, groei maar ook afbraak vandaag nog leesbaar in het stadsweefsel en meer bepaald in zijn bewaarde gebouwen. Er wordt dan ook steeds uitgegaan van het behoud van de waardevolle erfgoedelementen. Dit betekent dat het behoud verder gaat dan enkel het behoud van de voorgevel. Zowel de planopbouw (de geest van het ontwerp) als de historisch waardevolle dragende structuur (muren, vloeren, daken) als alle erfgoedelementen in de gevels aanwezig, dienen optimaal behouden en leesbaar te blijven. Ook het behoud van waardevolle interieurelementen is uiteraard wenselijk.

Wanneer waardevol bouwkundig erfgoed en/of waardevolle gebouwonderdelen ervan gesloopt worden zonder omgevingsvergunning is het verboden om nieuw te bouwen of te herbouwen zonder **reconstructie** van de waardevolle onderdelen naar hetzij bestaand, hetzij historisch model, zoals door de administratie wordt vastgelegd.

Wanneer men bouwkundig erfgoed sloopt zonder dat men hiervoor een omgevingsvergunning heeft bekommen (bijvoorbeeld uit kwade wil), dan dienen alle waardevolle onderdelen gereconstrueerd te worden, hetzij naar bestaand model, het zij naar historisch model. Dit zal door de administratie worden vastgelegd.

§4: Constructieve gevelwerken en -wijzigingen

Constructieve gevelwerken en –wijzigingen kunnen slechts vergund worden in de mate zij afgestemd zijn op de **karakteristieken van de gevel** en de **samenhang** en de **ritmiek** in de **straatwanden**. Deze elementen dienen verduidelijkt te worden in het toegevoegd cultuurhistorisch profiel in de aanvraag tot omgevingsvergunning.

Het behoud, de instandhouding en het herstel van de erfgoedkenmerken van de bestaande (historische) gevel en het dak staan voorop. Het oorspronkelijke gevelontwerp, de architecturale stijl waarin de gevel is opgebouwd, het historische geveltype waarin een gevel onder te brengen is en de bouwhistorische evolutie die de gevel heeft ondergaan, worden daarbij als maatstaf gehanteerd. In sommige gevallen echter bevat ook de achtergevel en/of zijgevels belangrijke erfgoedelementen. In het cultuurhistorisch profiel dient ook altijd duidelijke foto's toegevoegd worden om dit eventueel te kunnen uitsluiten.

§5: Kwaliteit en inpasbaarheid

Alle werken, handelingen en wijzigingen moeten gebeuren met **aandacht en respect voor de erfgoedwaarden** van het gebouw en zijn context en dienen **kwalitatief** en **duurzaam** te zijn. Er wordt steeds uitgegaan van de fysieke en intrinsieke draagkracht van het gebouw en de omgeving om het behoud van de erfgoedwaarden van het gebouw maximaal te kunnen garanderen. Werken, handelingen en wijzigingen die door hun schaal/dynamiek/ruimtelijke impact/structurele impact de erfgoedwaarden schaden en de fysieke en/of intrinsieke draagkracht overschrijden, zijn verboden.

*Elke toevoeging aan de bestaande structuur of wijziging ervan moet rekening houden met de waarde van het bestaande. Elke toevoeging of verbouwing/ uitbreiding heeft daarnaast ook mogelijk impact op de beeldkwaliteit van de historische straten, buurten en wijken. Nieuwe bouwkundige ingrepen aan bouwkundig erfgoed dienen **kwalitatief en duurzaam** te zijn en dienen de erfgoedwaarde en beeldkwaliteit van het bouwkundig erfgoed en zijn context te ondersteunen en versterken. Een nieuwe invulling moet zich **niet afkeren** van het erfgoed, maar de compositorische en formele gegevens van de bestaande architectuur accentueren en een **hedendaagse taal** vinden. Nieuwe architectuur en aanpassingen aan erfgoed moeten zich rechtvaardigen. Kennis van het gebouw, van de architectuurpraktijk en de architectuurgeschiedenis is nodig om aanknopingspunten te vinden waarop een nieuw verhaal kan worden gebaseerd.*

§6: Hoeves

Bij werken, handelingen en wijzigingen aan historisch waardevolle **hoeves** dient het **oorspronkelijk onderscheid** tussen het **woon- en het bedrijfsdeel** te allen tijde duidelijk te blijven.

Wanneer er werken, handelingen of wijzigingen gebeuren aan een hoeve dan is het belangrijk dat het oorspronkelijke onderscheid tussen de verschillende onderdelen van de hoeve duidelijk blijft. Wanneer een schuur bijvoorbeeld ingericht wordt als woongelegenheden of als uitbreiding van het woongedeelte, dient in de architectuur steeds de oorspronkelijke functie als schuur leesbaar te blijven (bijvoorbeeld grote open ruimte met zicht op dakgebinte, gesloten volume, ...).

§7: Gevelbekleding en kleurstelling

Gevelwerken gaan steeds uit van het **behoud, de instandhouding en het herstel van de oorspronkelijke of historische gevelbekleding en kleurstelling**. Het verwijderen en vervangen van de oorspronkelijke of historische gevelbekleding is enkel mogelijk indien:

- een motivering van de onoverkomelijke gebreken van de historische gevelbekleding en het achterliggende metselwerk het verwijderen van de gevelbekleding rechtvaardigt;
- de gevelbekleding geen erfgoedwaarde heeft.

Het vervangen of heraanbrengen van gevelbekledingen gebeurt:

- naar bestaand model (inclusief details), indien de oorspronkelijke of historische gevelbekleding ter plaatse of in het gevelensemble nog aanwezig is;
- naar historisch of gepast model, indien de oorspronkelijke of historisch waardevolle gevelbekleding niet meer aanwezig is.

Gevelwerken gaan uit van het behoud, de instandhouding en/of het herstel van de oorspronkelijke kleurstelling, een historisch gepaste kleurstelling of een kleurstelling die passend is in het straatbeeld.

Voorbeeld: in de late 19de eeuw werden verschillende gebouwen opgetrokken in neoclassicistische stijl. Typerend is het gebruik van een cementering, vaak met getrokken schijnvoegen. In de 20ste eeuw werd de cementering van vele gevels afgekapt om de blote baksteen zichtbaar te maken waarbij de erfgoedwaarde voor een stuk verloren ging. Het

heraanbrengen van deze cementering betekent een grote meerwaarde voor de erfgoedwaarde van het gebouw en het straatbeeld. Daartegenover werden historische panden uit de 17de en de 18de eeuw in bak- en zandsteenstijl soms op het einde van de 19de eeuw en 20ste eeuw voorzien van een bepleistering of cementering. In deze gevallen kan er gemotiveerd worden om de bepleistering of cementering weg te nemen en terug te gaan naar de 17de of 18de eeuwse bouwfase. Dit is enkel mogelijk als de huidige bepleistering of cementering weinig tot geen erfgoedwaarde heeft en de bakstenen gevel niet beschadigd wordt.

De kleurstelling van de gevel (met kroonlijst) heeft een grote impact op de architectuur en beeldwaarde van het gebouw en zijn omgeving. De kleur van de verschillende elementen is nauw verbonden met de architectuurstijl en de periode waarin het gebouw werd opgericht of verbouwd. Wanneer de oorspronkelijke kleurstelling van de elementen gekend is (bijvoorbeeld uit historische gegevens, sporen op de elementen zelf of uit archivalische bronnen), is het aangewezen deze kleur(en) opnieuw aan te brengen. Wanneer de oorspronkelijke kleurstelling niet gekend is, zal een historisch gepaste kleur gevraagd worden (bijvoorbeeld wit of lichte tint voor de gevelbepleistering van neoclassicistische panden, wit buitenschrijnwerk in wederopbouwpannen, ...) of een kleur die passend is in het straatbeeld.

§8: Buitenisolatie

Het is **niet toegelaten** om een gevel langs de **buitenzijde** te bekleden met een **isolerende bekleding**, die **ingrijpt** op de **architectuurhistorische typologie** en de **waardevolle bouwdetails** van de gevel zodat specifieke beeldbepalende erfgoed kenmerken en -elementen verloren zouden gaan. Enkel indien er geen schade toegebracht wordt aan de erfgoedelementen en erfgoedwaarden kan een isolatie overwogen worden.

Het aanbrengen van buitenisolatie bij bouwkundig erfgoed is niet evident. Slechts in enkele specifieke gevallen is de impact van de buitenisolatie op de erfgoedwaarden te verwaarlozen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij een van oorsprong gepleisterde/gecementeerde gevel zonder enige vorm van detaillering. Hier is het aanbrengen van een buitenisolatie met pleister mogelijk op voorwaarde dat de aansluiting met de kroonlijst/dakranden/raamopeningen dit mogelijk maakt. Ook bij gebouwen die waardevol zijn, maar niet vanwege een architecturale of artistieke waarde, kan buitenisolatie onderzocht worden.

Uiteraard is het belangrijk dat ook de energieprestatie van waardevolle gebouwen kan verbeterd worden. Dak-, vloer- en spouwisolatie zijn steeds mogelijk. Ook binnenisolatie is mogelijk indien dit geen impact heeft op waardevolle interieurelementen. De vervanging van buitenschrijnwerk in functie van de plaatsing van hoogisolerende beglazing en beter sluitende raamkaders kan in de meeste gevallen eveneens toegelaten worden (zie verder). De plaatsing van zonnepanelen/zonneboilers op de daken van waardevol niet-beschermd erfgoed wordt niet tegengehouden, al kan dit soms wel serieuze impact hebben op de beeldwaarde van een waardevol gebouw en is het belangrijk om te onderzoeken hoe de impact zo beperkt mogelijk kan gehouden worden.

§9: Schrijnwerk

Gevel- en dakwerken gaan uit van het **behoud, de instandhouding en het herstel van het oorspronkelijke of historische schrijnwerk.**

Het verwijderen en vervangen van het oorspronkelijke of historische schrijnwerk kan worden toegestaan wanneer een gedetailleerde motivering het verwijderen en het vervangen rechtvaardigt.

Het verwijderen en vervangen van niet-oorspronkelijk of niet-historisch buitenschrijnwerk kan steeds worden toegestaan.

Het vervangen of vernieuwen van buitenschrijnwerk gebeurt steeds:

- naar bestaand model indien het oorspronkelijke of historisch waardevolle buitenschrijnwerk ter plaatse of in het gevelensemble aanwezig is;
- naar historisch of gepast model indien ter plaatse of in het gevelensemble geen vergelijkbaar buitenschrijnwerk meer aanwezig is.
- in hout of metaal. Kunststof (PVC, ...) is enkel toegestaan wanneer in het cultuurhistorisch profiel kan worden aangetoond dat er geen significante impact is op het uitzicht en geen waardevolle detaillering verloren gaat.

Onder buitenschrijnwerk wordt onder meer gerekend: vensters, deuren, poorten, kroonlijsten, erkers, loggia's, luiken, jaloezieën en persiennes. Ook de bijhorende metalen onderdelen, zoals beslag, luikhouders, ... vallen onder deze noemer. In de meeste gevallen gaat het om houten elementen, soms ook om metaal en in zeldzame gevallen om andere materialen.

Buitenschrijnwerk dat nog in goede staat is, wordt steeds sneller vervangen door de vraag naar dubbele beglazing (bij vensters) of omdat het te veel onderhoud zou vergen (bij hout).

Buitenschrijnwerk is nochtans vaak een mooie staaltje van vakmanschap uit de 18de, 19de of 20ste eeuw en getuigt van een specifieke bouwstijl en tijdsperiode. Het vervangen van dit buitenschrijnwerk betekent dan ook veelal een onomkeerbaar verlies van origineel historisch materiaal. Bovendien draagt schrijnwerk met een historisch correcte indeling, harmonische verhoudingen en een juiste detaillering in belangrijke mate bij tot de uitstraling van een pand en een authentiek gevel-, straat- en stadsbeeld. De stad ijvert er dan ook voor waardevol schrijnwerk waar mogelijk te behouden en – voor nieuw schrijnwerk - goede kopieën met een passende indeling, profilering en detaillering na te streven.

Afhankelijk van de oriëntatie van de gevel en de mate van onderhoud in het verleden, is houten buitenschrijnwerk van meer dan 100 of 150 jaar oud vaak nog steeds in goede staat. De kwaliteit van het toen gebruikte hout wordt vandaag zo goed als nooit geëvenaard. Een vervanging gaat altijd gepaard met een verlies aan geschiedenis, detaillering en origineel materiaal. Bij oud en verzorgd schrijnwerk in goede staat dient in de eerste plaats overwogen te worden of het behouden en indien nodig hersteld kan worden.

Wanneer men vensters wil vervangen ter verbetering van thermisch of akoestisch comfort, kan dit ook bekomen worden door:

- *Het plaatsen van een achterzetraam (aan de binnenzijde)*
- *Het plaatsen van dubbel glas in het bestaande raamkader*

Het is bovendien zeer wenselijk om waardevol hang- en sluitwerk (spanjoletten) te behouden. Zelfs indien het venster vervangen wordt, kan aan de schrijnwerker gevraagd worden om het waardevolle hang- en sluitwerk te herplaatsen op het nieuwe.

Wanneer de noodzaak tot vervanging gemotiveerd wordt, kan deze toegestaan worden. In dat geval echter, zal gevraagd worden om het buitenschrijnwerk te vervangen naar bestaand model indien het oorspronkelijk of historisch waardevol buitenschrijnwerk nog in het pand of in het gevelensemble aanwezig is, naar historisch model, indien het niet meer aanwezig is. Bij de vervanging van vensters, deuren of poorten wanneer het oorspronkelijke of historisch waardevolle buitenschrijnwerk niet meer aanwezig is, is vooral het opnieuw voorzien van een historisch correcte indeling en profilering van uitermate groot belang.

Wanneer men vensters, deuren of poorten vervangt naar bestaand/historisch model mag de diepte van het nieuwe element uiteraard aangepast worden om de plaatsing van een isolerende beglazing of isolerend materiaal toe te laten.

Wanneer houten buitenschrijnwerk vervangen wordt, gaat de voorkeur steeds uit naar nieuw houten buitenschrijnwerk. Kunststoffen zoals PVC zijn in principe niet toegelaten, gezien deze meestal weinig kwalitatief noch duurzaam zijn tenzij kan worden aangetoond dat er geen significante impact is op het uitzicht en er geen historische detaillering verloren gaat.

§10: Glas in lood

Gevelwerken gaan uit van het behoud, de **instandhouding en het herstel van historisch waardevol glaswerk**, zoals glas in lood, mondgeblazen glas, getrokken glas, cilinderglas, slingerglas, gekleurd glas, reliëfglas, Het verwijderen en/of vervangen van het oorspronkelijke of historische glaswerk is slechts mogelijk wanneer een motivering het verwijderen en het vervangen rechtvaardigt.

Diverse maatregelen ter verbetering van isolatie en comfort zijn mogelijk, afhankelijk van het type beglazing.

Glaswerk speelt net als andere bouwelementen een belangrijke rol in de beleving van het gevel- en straatbeeld. Historisch waardevol glas maakt deel uit van de architecturale en soms ook historische waarde van een pand. Doorheen de verschillende eeuwen en bouwstijlen werd immers gebruik gemaakt van verschillende types glas, waardoor glas evengoed bijdraagt aan het herkennen van bouwperiodes en -stijlen. Wanneer een pand historisch waardevol glaswerk bezit, is het zinvol na te denken over het behoud hiervan, door bijvoorbeeld te kiezen voor het plaatsen van een achterzetraam in functie van een betere energieprestatie of om bijvoorbeeld het glas-in-lood te zetten in dubbel geïsoleerd glas.

§11: Winkelpuien

Gevelwerken gaan uit van **het behoud, de instandhouding en het herstel van de oorspronkelijke of historische winkelpuien**.

Winkelpuien mogen niet ontsierd worden door verstorende nieuwe elementen zoals voorzetrolluiken.

Indien de oorspronkelijke of historisch waardevolle winkelpui niet meer aanwezig is, kan een nieuwe, historisch gepaste winkelpui worden ontworpen ofwel wordt een nieuwe invulling bekomen die inpassend is in gevelritmiek.

Het verwijderen en vervangen van het oorspronkelijke of historisch waardevolle vitrineraam kan enkel worden toegestaan wanneer een motivering het verwijderen en het vervangen rechtvaardigt. Het vervangen of vernieuwen van het vitrineraam gebeurt steeds:

- naar bestaand model indien het oorspronkelijke of historisch waardevolle vitrineraam ter plaatse of in het gevelensemble aanwezig is;
- naar historisch of gepast model indien ter plaatse of in het gevelensemble geen vergelijkbaar vitrineraam meer aanwezig is.
- In hout of metaal. Kunststof (PVC, ...) is niet toegestaan.

Een winkelpui in een waardevol gebouw die zelf niet waardevol is (van recentere oorsprong) kan vervangen worden. Bij een functiewijziging naar wonen wordt het herstel van het oorspronkelijke uitzicht, de gevelgeleding en ordonnantie van de oorspronkelijke gelijkvloerse verdieping nagestreefd.

Heel wat handel en horeca in Tienen is gehuisvest in bouwkundig erfgoed. Slechts weinig van deze panden werden oorspronkelijk als horecazaak of winkelpand gebouwd en bezaten van bij aanvang een winkelpui. De meeste bewaarde waardevolle winkelpuien dateren uit het begin van de 20ste eeuw. In de jaren 1960 en 1970 werden deze historische winkelpuien vaak volledig verbouwd. Vandaag resten er zo nog heel weinig historische winkelpuien in Tienen.

De winkelpui onderscheidt zich van de rest van de gevel én van woonhuizen, doordat het vaak met een ander materiaal is afgewerkt en het een meer open karakter heeft. De winkelpui heeft grotere vensters en trekt de aandacht, dit in tegenstelling tot het meer gesloten karakter van de bovengevel of woonhuis. De omlijsting is meestal in hout of natuursteen.

In de loop der tijden werden vele omlijstingen 'verstopt' achter cementering, bepleistering of beplating. Vitrineramen werden vervangen. Wanneer men werken wil uitvoeren aan een waardevolle winkelpui, zullen deze dienen uit te gaan van het behoud, de instandhouding en het herstel ervan.

In de tweede helft van de 20ste eeuw werden vele historische woonhuizen (bijvoorbeeld in de Nieuwstraat) verbouwd tot winkels waarbij soms de gehele gelijkvloerse verdieping werd opengemaakt. Bij een wijziging van functie kan er hier gestreefd worden naar een herstel van de oorspronkelijke gevelgeleding (na historisch onderzoek).

§12: Sierelementen

Gevel- en dakwerken (inclusief kroonlijsten en dakgoten) **gaan uit van het behoud, de instandhouding en het herstel van de oorspronkelijke of historische sierelementen.**

Het verwijderen/vervangen van oorspronkelijke of historische sierelementen is mogelijk wanneer een gedetailleerde motivering het verwijderen rechtvaardigt.

Het vervangen of opnieuw aanbrengen van oorspronkelijke of historische sierelementen gebeurt:

- naar bestaand model, indien het sierelement nog ter plaatse of in het gevelensemble aanwezig is;
- naar historisch of gepast model, indien het sierelement niet meer ter plaatse of in het gevelensemble aanwezig is.

Onder sierelementen worden onder meer gerekend: balusters, balustrades, vensterhekkens, diefijzers, voetschrapers, vlaggenstokken, steigergaten en hun afdekkingen, muur-, jaartal- en sierankers, siersmeedwerk, historische deurbellen, gevelstenen (met opschrift of voorstelling), cartouches, festoenen, sculpturen, friezen, consoles, heiligenbeelden, beeldnissen, huiskapellen, oude verluchttingsroosters, sgraffiti, schamppalen, hechtingspunten van historische tramleidingen, gietijzeren standpijpen, vorstkammen, pironen, hekwerken ... Deze sierelementen dragen wezenlijk bij tot de reden waarom een pand bouwkundig erfgoed is.

§13: Bedaking

Dakwerken gaan uit van het **behoud, de instandhouding en het herstel van de oorspronkelijke of historische bedaking**, met inbegrip van dakkapellen, schoorstenen en andere dakdoorbrekingen.

Het wijzigen, vernieuwen of vervangen van de oorspronkelijke of historische bedaking is mogelijk wanneer:

- de dakvorm niet wijzigt;
- een gedetailleerde motivering het verwijderen en het vervangen rechtvaardigt.

Bedakingen worden vervangen naar bestaand, historisch of gepast model. Het beperkt ophogen van het huidige dakvlak, om dakisolatie te plaatsen, wordt slechts toegestaan wanneer deze ophoging niet (storend) merkbaar is van op het openbaar domein en geen afbreuk doet aan de waardevolle karakteristieken van de bedaking.

Bij het plaatsen van dakvlakvensters in bouwkundig erfgoed wordt gevraagd deze uit te lijnen op de ramen van de onderliggende verdieping en ze zo dicht mogelijk tegen de kroonlijst te plaatsen.

Het beperkt ophogen van het huidige dakvlak, om dakisolatie te plaatsen, wordt toegestaan wanneer:

- De waardevolle dakstructuur bewaard blijft;
- En de ophoging niet (storend) merkbaar is van op het openbaar domein;
- En de ophoging geen afbreuk doet aan de waardevolle karakteristieken van de bedaking;
- En de aansluiting met kroonlijst of aandaak op een kwalitatieve manier wordt uitgevoerd;
- En de harmonie met de buurpanden niet in het gedrang komt.

In de meeste gevallen draagt de wijze waarop een gevel en/of dak werd vormgegeven wezenlijk bij tot de reden waarom een pand bouwkundig erfgoed is. Bovendien vormen de gevels en daken van bouwkundig erfgoed mee het gezicht van de stad Tienen en bepalen in belangrijke mate de kwaliteit en leefbaarheid van onze dagelijkse omgeving. Dit hoofdstuk is in de meeste gevallen enkel van toepassing op de voorgevel en het voorste dakvlak van bouwkundig erfgoed. In sommige gevallen echter bevat ook de achtergevel en/of zijgevels belangrijke erfgoedelementen. In het cultuurhistorisch profiel dienen ook altijd duidelijke foto's toegevoegd worden om dit eventueel te kunnen uitsluiten.

Het plaatsen van dakvlakvensters is niet-vergunningsplichtig. Wanneer men dakvlakvensters wil plaatsen in bouwkundig erfgoed wordt gevraagd deze uit te lijnen op de ramen van de onderliggende verdieping en zo dicht mogelijk tegen de kroonlijst te plaatsen. Hierdoor zijn de dakvlakvensters zo min mogelijk zichtbaar van op het openbaar domein, wat de beeldwaarde ten goede komt.

Een nieuwe dakuitbreiding aan de voorzijde heeft meestal een negatieve impact op de erfgoed- en beeldwaarde van het gebouw. Enkel wanneer kan aangetoond worden dat er geen of een positieve impact is, kan vanuit erfgoedstandpunt ingestemd worden met de plaatsing ervan.

Indien aan een aantal voorwaarden is voldaan, kan toegestaan worden om het huidige dakvlak beperkt op te hogen voor de plaatsing van dakisolatie, volgens het sarkingdak-principe. In het geval een sarkingdak niet wordt toegestaan, kan het dak altijd aan de binnenzijde geïsoleerd worden, tussen de bestaande dakstructuur.

§14: Vervangen van dragende structuren (muren, vloeren, daken)

Wanneer kan gemotiveerd worden dat dragende structuren voor muren, vloeren en daken in bouwkundig erfgoed vervangen dienen te worden, dient de positie van deze nieuwe elementen bekeken te worden in relatie tot de **historische typologie** van het pand en **in relatie tot de gevels**. In principe is het verboden om nieuwe vloeren zichtbaar uit te lijnen in de bestaande vensteropeningen tenzij met grondige motivering.

Voorbeeld: wanneer de kinderbalken van een vloerconstructie door vochtschade ingerot zijn, kan het toegestaan worden dat deze vervangen worden. Omwille van de relatie met de voor- en achtergevel (positie van de vensters, ...) en omwille van respect voor de oorspronkelijke planopbouw (hoogte van ruimtes, afnemend per verdieping, ...) zal gevraagd worden de nieuwe vloerstructuur op een logische positie te plaatsen, gerelateerd aan de historische typologie.

Art. 5 Beoordelingsgronden samenvoegen en opdelen

§1: Samenvoegen

Wanneer meerdere panden worden samengevoegd, en minstens één van deze panden is bouwkundig erfgoed, dient de historische perceelstructuur zowel in gevel als in planopbouw duidelijk leesbaar te blijven.

Wanneer men meerdere panden samenvoegt, is het zowel voor de erfgoedwaarde van het bouwkundig erfgoed op zich als voor de historische context belangrijk dat het goed leesbaar blijft dat het oorspronkelijk om meerdere individuele panden ging. In de voorgevel betekent dit dat de individuele toegangen behouden dienen te blijven. In planopbouw dient de plaats van de vroegere gemene muur voldoende aanwezig en leesbaar te blijven op alle verdiepingen.

§2: opdelen

Ter aanvulling van de stedenbouwkundige verordening versterken woonkwaliteit, goedgekeurd door gemeenteraad van Tienen op 24/09/2020, geldt voor het waardevol bouwkundig erfgoed dat het opdelen van een gebouw enkel mogelijk is, indien dit de erfgoedwaarden van het pand geen schade toebrengt.

Door de grote vraag naar appartementen en kleine woningen en de hoge (huur)opbrengsten van kleinere wooneenheden bestaat een voortdurende druk om bestaande, grote erfgoedpanden, op te delen. Deze opdelingen hebben soms echter verregaande gevolgen voor de erfgoedwaarde.

Art. 6 Afwijkingsmogelijkheden

§1: Algemene afwijkingsmogelijkheden

De vergunningverlenende overheid kan afwijkingen toestaan op de bepalingen van deze verordening indien deze geen negatieve impact hebben op de erfgoedwaarden van het gebouw en/of zijn context en indien de achterliggende logica en doelstelling van de betreffende voorschriften gerespecteerd wordt. Dit moet blijken uit het cultuurhistorisch profiel waarin men naast de beschrijving van de impact van de werken ook de motieven die aanleiding geven tot de vraag van afwijking beargumenteert.

§2: Bijzondere afwijkingsmogelijkheden inzake sloop

Bijzondere omstandigheden die de sloop van bouwkundig erfgoed en/of een waardevol onderdeel kunnen rechtvaardigen, zijn:

- in geval van overmacht;
- in geval dat de werken voor het behoud te ingrijpend zijn vanuit bouwtechnisch oogpunt en het behoud niet in verhouding staan tot de erfgoedwaarde ervan.
- Voor bouwkundig erfgoed met een ondersteunende erfgoedwaarde (d.i. een lage erfgoedwaarde) kan een sloop overwogen worden indien in een bijgevoegd cultuurhistorisch profiel aangetoond wordt dat het belang en de kwaliteit van het nieuwbouwproject opweegt ten opzichte van de aanwezige erfgoedwaarde(n) van het bouwkundig erfgoed zelf, maar ook van zijn omgeving, en indien er aangetoond wordt dat een integratie van een nieuwbouw samen met het behoud van de waardevolle onderdelen van het bouwkundig erfgoed onmogelijk of onwenselijk blijkt;

Wanneer van dit artikel gebruikt gemaakt wordt om sloop te rechtvaardigen, dient het cultuurhistorisch profiel voldoende gegevens te bevatten om deze omstandigheden te duiden.

Art. 7 Relatie met politiereglement stad Tienen - Reglementering op het bouwen

Deze verordening vult de algemene bouwverordening (neergelegd in het politiereglement art. 7.0.1 t.e.m. art 7.0.4) aan. In geval van tegenstrijdigheden primeert de erfgoedverordening.

Deel 3: Definities

Bouwkundig erfgoed: Onder bouwkundig erfgoed worden gebouwen, constructies of structuren (of delen ervan) met erfgoedwaarde bedoeld.

Constructie: (gedefinieerd zoals in VCRO) Gebouw, bouwwerk, vaste inrichting, verharding, publiciteitsinrichting of uithangbord, al dan niet bestaande uit duurzame materialen, in de grond ingebouwd, aan de grond bevestigd of op de grond steunend omwille van de stabiliteit, en bestemd om ter plaatse te blijven staan of liggen, ook al kan het goed uit elkaar genomen worden, verplaatst worden, of is het goed volledig ondergronds.

Dak (bedaking): Gehele samenstel (o.a. bestaande uit een structuur en een dakbedekking) dat de bedekking vormt van een gebouw.

Dakbedekking: Geheel van materialen waarmee de dakstructuur wordt bedekt of bekleed teneinde de waterdichting te verzekeren en het hemelwater af te voeren. Onder dakbedekking wordt onder meer verstaan: pannen, leien, zink, lood, koper, ...

Dakkapel: Uitspringend raam met dak dat het dakvlak onderbreekt.

Dakspant: De draagstructuur van het dak die het dak stabiliteit geeft.

Draagkracht: De fysieke draagkracht van bouwkundig erfgoed wordt omschreven als het vermogen van de bestaande dragende structuur om bepaalde functies op te nemen zonder dat er aanzienlijke structurele (zoals bijvoorbeeld vervanging van houten vloerstructuren naar beton, ...) en/of technische (in functie van brandveiligheid, ...) wijzigingen dienen te gebeuren. De intrinsieke draagkracht van bouwkundig erfgoed wordt omschreven als het vermogen om bepaalde functies op te nemen zonder dat dit de erfgoedwaarden van het gebouw schaadt (zoals bijvoorbeeld een opdeling in verschillende kleine entiteiten waardoor de geest van het oorspronkelijke ontwerp niet meer leesbaar is).

Erfgoedelementen: de structurele en visuele componenten die de eigenheid van het bouwkundig erfgoed bepalen en die de erfgoedwaarden vormen.

Erfgoedkenmerken: typologie, stijl, cultuur, datering, materiaal, thema of ander kenmerk.

Erfgoedwaarde: de archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische waarde, ruimtelijk-structurende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde waaraan onroerende goederen en de cultuurgooderen die er integrerend deel van uitmaken hun huidige of toekomstige maatschappelijke betekenis ontleen.

Gebouw: Elke constructie, die een voor mensen toegankelijke ruimte is, omsloten door vier buitenmuren en/of scheidsmuren, een fundering en een dak (woningen, bedrijven, verenigingen, scholen en openbare constructies).

Gebouw opgenomen in de vastgestelde inventaris bouwkundig erfgoed: gebouwen die opgenomen zijn de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed van Onroerend Erfgoed, beschikbaar op

de website van het Agentschap Onroerend Erfgoed (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>) en weergeven als vastgesteld bouwkundig erfgoed.

Gelijkvloerse verdieping: Onderste bouwlaag van een gebouw, gelegen boven de pas van het maaiveld.

Gevel: Buitenmuur van een gebouw inclusief kroonlijst of dakgoot

Gevel- en dakwerken: Alle werken aan **gevels** en **daken**:

- Algemene gevelwerken, zijnde:
 - gevels en/of gevelelementen geheel of gedeeltelijk ontmantelen en slopen;
 - gevelopeningen maken, wijzigen of dichtten;
 - nieuwe parementen in gevelsteen aanbrengen.
- gevelrenovatiewerken, zijnde:
 - bestaande gevelbekledingen verwijderen;
 - nieuwe gevelbekledingen aanbrengen;
 - voegwerken.
- schrijnwerken, zijnde:
 - ramen, deuren, poorten, kroonlijsten, (rol-)luiken, ... vervangen, vernieuwen of aanbrengen.
- dakwerken, zijnde:
 - wijzigen van de dakvorm;
 - verwijderen, wijzigen, vernieuwen, vervangen of aanbrengen van dakkapellen, dakuitbouwen, schoorstenen en andere dakdoorbrekingen;
 - wijzigen, vernieuwen of vervangen van de dakbedekking;
 - wijzigen van goten en regenwaterafvoeren;
 - plaatsen van zonnepanelen of zonnecollectoren.
- schilderwerken, zoals onder meer:
 - ontverven van gevels, schrijnwerk, smeedwerk, ... ;
 - schilderen van gevels, schrijnwerk, smeedwerk, ... voor de eerste keer of in een andere kleur.
- alle andere werken, die invloed hebben op het uitzicht van de gevel, zoals daar zijn:
 - verwijderen, vernieuwen, vervangen of aanbrengen van sierelementen;
 - plaatsen, vernieuwen of vervangen van zonnetenten;
 - maken van geveldoorvoeren ten behoeve van verluchting, cv,

Gevelbekleding: Materiaal en/of techniek waarmee de gevel geheel of deels wordt afgewerkt en/of bekleed (ten behoeve van zijn bouwfysische en/of esthetische kwaliteiten). Hieronder wordt onder meer gerekend:

- bepleisteringen, met inbegrip van lijst- en stuc- en stafwerk en de erin verwerkte sierpatronen;
- kalkbepleistering, cementbepleistering, similibepleistering, cimorné, ... ;
- schilderwerk en kalei;
- betegeling: keramische tegel, geglazuurde tegels,

Gevelgeleding: alle kenmerken die de indeling van een gevel bepalen: aantal traveeën, bouwlagen, verticale en horizontale indeling van gevelopeningen (hoogtes, dorpels, ...), bijzonder elementen (zoals erkers, balkons, ...).

Glas in lood: Vensterraam dat samengesteld is uit stukken, al dan niet gebrandschilderd en/of gekleurd, glas gevat in loodlijsten.

Kroonlijst: Horizontale gevelbeëindiging.

Maaiveld: Onder “maaiveld” wordt verstaan het natuurlijke terrein. Het maaiveld wordt gebruikt als nulpeil om hoogtes van constructies te bepalen. Aan de voorzijde van een gebouw zal het maaiveld meestal overeenstemmen met het peil van het aangrenzende openbaar domein (stoep of straat), aan de tuinzijde (achter- of zijkant van een gebouw), zal het maaiveld overeenstemmen met de bovenkant van de (ongeroerde) grond / natuurlijke terrein aansluitend bij het gebouw aan deze zijde.

Overmacht: structurele schade n.a.v. calamiteiten buiten de wil van de eigenaar, zoals brand of storm.

Pui: Het onderste gedeelte van een gevel dat zich in materiaalgebruik en invulling onderscheidt van de bovengevel. Veelal bestaat een pui uit een samenstelling schrijnwerk en glas, al dan niet rustend op een basis in (natuur-) steen. **Winkelpui:** pui die dienst doet/deed als inkom en etalage voor een winkel.

Reconstructie naar historisch model: Opnieuw bouwen van een element waarbij het materiaal, de vormgeving en de detaillering van een model dat in een vergelijkbaar historisch pand werd aangetroffen of op een relevant iconografisch document is terug te vinden, volledig worden overgenomen.

Schrijnwerk: Verzameling van al het (veelal niet-constructieve) houten materiaal dat deel uitmaakt van het dak en de gevel; bij uitbreiding gaat het ook om andere materialen zoals metaal en kunststof. Onder schrijnwerk worden onder meer gerekend: ramen, deuren, poorten, winkelpuien, dakkapellen, daklijsten, kroonlijsten, erkers, loggia's, venster- en zolderluiken, jaloezieën en persiennes. Ook de bijhorende metalen onderdelen, zoals beslag, luikhouders, ... vallen onder de noemer schrijnwerk.

Sierelementen: Elementen met een bijzondere of opvallende vorm die (al dan gecombineerd met een welbepaalde functie) dienen ter versiering van de gevel en het dak. Hieronder worden onder meer gerekend: balusters, balustrades, vensterhekkens, diefijzers, voetschrapers, vlaggenstokken, steigergaten en hun afdekkingen, muur-, jaartal- en sierankers, siersmeedwerk, historische deurbellen, gevelstenen (met opschrift of voorstelling), cartouches, festoenen, sculpturen, friezen, consoles, heiligenbeelden, beeldnissen, huiskapellen, oude verluchttingsroosters, sgraffiti, schamppalen, hechtingspunten van historische tramleidingen, gietijzeren standpijpen, vorstkammen, pironen, ...

Stabiliteitswerken of structuurwerken: Werken die betrekking hebben op de constructieve elementen van een constructie, zoals:

- het vervangen van dakgebintes of dragende balken van het dak, met uitzondering van plaatselijke herstellingen;

- het geheel of gedeeltelijk herbouwen of vervangen van buitenmuren of dragende binnenmuren, zelfs met recuperatie van de bestaande stenen.

Straatbeeld: De verschijningsvorm van het geheel van de gebouwde omgeving die de begrenzing vormt van een publieke open ruimte.

Straatwand: Het geheel van bebouwing aan één zijde van de straat of aan meerdere zijden aan meerdere straten (indien het een hoek betreft).

Vervangen:

- **vervangen naar bestaand model:**

Vernieuwen van een element waarbij het materiaal, de vormgeving en de detaillering van het historisch model dat nog ter plaatse aanwezig is volledig worden overgenomen.

- **vervangen naar historisch model:**

Vernieuwen van een element waarbij het materiaal, de vormgeving en de detaillering van een model dat in een vergelijkbaar historisch pand werd aangetroffen of op een relevant iconografisch document is terug te vinden, volledig worden overgenomen.

- **vervangen naar bestaand/historisch model van ramen, deuren en poorten:**

Vernieuwen van een raam, deur of poort waarbij het materiaal, het buitenaanzicht en de buitendetailing van het bestaande of historische model volledig wordt overgenomen, maar waarbij de diepte van het nieuwe element mag aangepast worden om de plaatsing van een isolerende beglazing of isolerend materiaal toe te laten.

Voorgevel: Gevel die zich richt naar de weg waar het perceel aan grenst. Onder 'weg' wordt alle wegennis behorende tot het openbare domein verstaan: straten, pleinen, waterwegen, spoorwegen, paden, autosnelwegen,... Uitgezonderd garagewegen en voetwegen.

Voorzetrolluiken: Een rolluik dat aan de buitenzijde zichtbaar boven in gevelopening of boven de gevelopening wordt geplaatst.

Waardevol bouwkundig erfgoed: Gebouwen, constructies en structuren op de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed (Vlaamse Overheid): meest recente vaststelling en/of gebouwen, constructies en structuren die zijn opgenomen in de lijst van lokaal waardevol erfgoed die als waardevol bouwkundig erfgoed werden erkend door de gemeenteraad en toegevoegd als als bijlage bij deze verordening (bijlage 1: lijst van lokaal waardevol erfgoed)

Bijlage 1: Lijst van lokaal waardevol erfgoed (meest recente versie)

1. LIJST VAN HET WAARDEVOL BOUWKUNDIG ERFGOED TE TIENEN, DEEL I: Tienen binnen de Vesten (PORTIVA, augustus 2023)
2. DETAILSTUDIE GROOT-BEGIJNHOF TIENEN: Erfgoedwaarden pand per pand (PORTIVA, december 2022)
3. HET WAARDEVOL KLEIN RELIGIEUS ERFGOED TE TIENEN (PORTIVA, december 2021)